

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова приймальної комісії
_____ Г.С. Фінін
«_____» _____ 2017р.

ПРОГРАМА
ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
для вступу на навчання
для здобуття освітнього ступеня бакалавра
за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та
біржова діяльність»

Розглянуто та схвалено на засіданні
кафедри економіки та менеджменту
(протокол № 7 від 02 грудня 2016 р.)

Зав. кафедри _____ І.В. Новикова

Київ- 2017

Тема 1. Загальна характеристика підприємства (правовий аспект створення, функціонування та ліквідації)

Законодавче забезпечення підприємницької діяльності. Структура Господарського кодексу України. Законодавство України про підприємництво. Господарський кодекс України. Структура Господарського кодексу України.

Правові основи функціонування підприємств. Визначення терміну “підприємство”. Організаційно-правові атрибути підприємства: статус юридичної особи, самостійний баланс, розрахунковий та інші рахунки в установах банків, печатка, фірмовий та товарний знаки. Основні документи, щодо створення та реєстрації підприємства: Статут. Установчий договір, паспорт підприємства. Майно підприємства: статутний фонд та джерела його формування. Види підприємств: індивідуальні, сімейні, державні, колективні, орендні, спільні. Об'єднання підприємств: корпорації, концерни, асоціації, консорціуми, картелі, трести, синдикати, холдінги, фінансові групи. Господарські товариства: акціонерні товариства відкритого / закритого типу; повні, командитні, з додатковою та обмеженою відповідальністю.

Класифікація промислових підприємств. Загальна характеристика підприємств (об'єднань): виробничо-технічна, організаційна та економічна єдність підприємства (об'єднання). Класифікація промислових підприємств (об'єднань). Ознаки класифікації: за галузевою належністю; за розміром; за рівнем спеціалізації; за масштабом виробництва; за рівнем механізації та автоматизації; за методом організації виробництва; за способом конкуренції.

Напрямки діяльності промислового підприємства. Вивчення ринку товарів. Інноваційна діяльність. Виробнича діяльність. Комерційна діяльність. Після продажний сервіс. Інтегровані напрямки: економічна і соціальна діяльність.

Тема 2. Структура промислового підприємства

Функції типового промислового підприємства. Основні функції промислового підприємства: фінансування, виробництво, маркетинг. Виробнича система. Основні структурні елементи виробничої системи. Додана вартість. Додаткові функції підприємства.

Інфраструктура промислового підприємства та його матеріально-технічної база. Інфраструктура промислового підприємства: виробнича та соціальна. Складові інфраструктури промислового підприємства. Матеріально-технічна база (МТБ) промислового підприємства. Складові МТБ: рухомий

склад, під'їзні шляхи, виробничо-технічна база. Складові елементи виробничо-технічної бази. Видова структура МТБ.

Виробнича та загальна структура промислового підприємства. Визначення понять: виробнича та загальна структура. Фактори впливу на структуру підприємства та будову його підрозділів. Визначення основних складових елементів (ланок) виробничої структури: робоче місце, виробнича дільниця, цех. Класифікація робочих місць. Класифікація цехів та виробничих дільниць. Види виробничих структур: цехова, безцехова, корпусна. Типи виробничих структур: технологічний, предметний, змішаний.

Тема 3. Організація управління промисловим підприємством

Суть та зміст управління промисловим підприємством. Концепції управління: раціоналістична та неформальна. Стратегія виробничого (промислового) підприємства: місія, функціональні стратегії, тактика. Структурна схема системи управління: об'єкт та суб'єкт управління; підсистеми в системі управління; взаємовідносини між складовими елементами системи управління. Функції управління. Методи управління. Принципи управління. Операційне управління.

Моделі управління промисловим підприємством. Традиційна та сучасна моделі управління. Служби підприємства: технічна, виробнича, економічна, комерційна, кадрова. Відділи підприємства: центральна бухгалтерія, технологічного контролю (ВТК), капітального будівництва, юридичний, соціальний, спеціальний.

Організаційна структура управління. Типізація організаційних структур управління. Поняття “організаційна структура управління”. Основні види зв'язків між елементами структур управління: лінійні, функціональні, міжфункціональні. Типи організаційних структур управління: лінійна, функціональна, лінійно-функціональна, дивізіональна, матрична.

Тема 4. Основний виробничий капітал підприємства

Визначення економічної сутності та класифікація виробничих фондів підприємства. Засоби виробництва. Натуральний та вартісний склад засобів виробництва. Виробничий капітал підприємства. Статутний фонд. Фонд власних оборотних засобів і засобів обігу. Власні (основні та оборотні) кошти підприємства. Схема співвідношення між засобами праці, виробничим капіталом та статутним фондом підприємства.

Визначення, облік та оцінка основного капіталу. Основний капітал підприємства та їх склад. Діюча видова класифікація основного капіталу. Ступінь прогресивності структури основного капіталу. Натуральні та вартісні показники обліку основного капіталу підприємства. Технічний паспорт об'єктів основного капіталу. Види вартісної оцінки основного капіталу: початкова (балансова), відновна, початкова за мінусом зношення (залишкова).

Показники використання основного капіталу. Натуральні та вартісні показники використання основного капіталу. Показники, що характеризують рух основного капіталу на підприємстві: коефіцієнт вибуття, коефіцієнт оновлення. Середньорічна вартість основного капіталу. Показники, що характеризують озброєність праці основним капіталом: коефіцієнт капіталоозброєності, коефіцієнт енергоозброєності, фондооснащеності. Застереження щодо визначення коефіцієнту капіталоозброєності. Показники, що характеризують ефективність використання основного капіталу: коефіцієнт капіталовіддачі, коефіцієнт капіталомісткості, рентабельність основного капіталу, взаємозалежність між капіталоозброєністю, продуктивністю праці та капіталовіддачею, пофакторний аналіз використання основного капіталу. Показники, що характеризують використання обладнання: коефіцієнти використання наявного та встановленого обладнання; коефіцієнт змінності встановленого та діючого обладнання; коефіцієнти використання обладнання за часом (календарного, номінального (режимного), ефективного), визначення календарного, номінального та ефективного (для неперервного та перервного процесів виробництва) річного фонду часу роботи обладнання. Загальний коефіцієнт зношення основного капіталу. Види зносу основного капіталу та форми усунення зносу. Ремонт основного капіталу (поточний та капітальний), міжремонтний період, планово-попереджувальний ремонт, модернізація.

Амортизація основного капіталу підприємства. Визначення термінів: амортизація, амортизаційні відрахування, амортизаційний фонд. Співвідношення між амортизацією та зношенням. Норма амортизаційних відрахувань та її визначення. Норми амортизаційних відрахувань по групах основного капіталу. Амортизаційна політика в Україні (нормативно-правовий аспект). Визначення річної суми кошторисних амортизаційних відрахувань.

Методи нарахування амортизації. Метод рівномірного нарахування, метод одиниці продукції, метод урахування цілих значень років експлуатації, подвійно-понижуючий балансовий метод.

Підвищення ефективності використання основного капіталу підприємства. Основні напрямки підвищення ефективності використання основного капіталу підприємства: екстенсивний та інтенсивний. Шляхи

підвищення ефективності використання основного капіталу. Заходи з розширеного відтворення основного капіталу.

Оборотний капітал підприємства. Оборотний капітал підприємства – визначення. Структура оборотного капіталу: виробничі запаси, незакінчена продукція, витрати майбутніх періодів. Показники ефективного використання матеріальних ресурсів (виробничих запасів): матеріаломісткість (загальна, питома, відносна); коефіцієнт виходу готової продукції з одиниці вихідної сировини, коефіцієнт використання матеріалів.

Тема 5. Оборотні кошти підприємства

Загальна характеристика оборотних коштів підприємства. Визначення термінів: оборотні кошти, фонди обігу. Класифікація оборотних коштів: за економічним змістом, за способом формування, методом планування. Склад фондів обігу. Нормовані і ненормовані обігові кошти. Власні і позикові кошти. Склад та структура оборотних коштів.

Нормування оборотних коштів на підприємстві. Методи нормування оборотних засобів: аналітичний, коефіцієнтний, прямого рахунку. Щоденні витрати матеріальних ресурсів. Норма оборотних коштів. Норматив оборотних коштів. Сукупний норматив оборотних коштів. Часткові нормативи оборотних коштів. Нормування оборотних коштів у виробничих запасах: види запасів (поточний, підготовчий, страховий, транспортний, сезонний). Нормування оборотних коштів у незавершеному виробництві. Коефіцієнт наростання витрат. Нормування оборотних коштів у витратах майбутніх періодів. Нормування оборотних коштів у залишках готової продукції.

Показники використання оборотних коштів. Система показників, що характеризує ступінь використання оборотних коштів: коефіцієнт оборотності, коефіцієнт закріплення оборотних коштів, тривалість одного обороту, рентабельність оборотних коштів, середньорічні залишки оборотних коштів. По факторний аналіз використання оборотних коштів.

Тема 6. Нематеріальні ресурси та активи підприємства

Економічні та правові основи категорії “нематеріальні ресурси”. Нематеріальні ресурси: визначення та стисла характеристика. Інтелектуальна власність: правовий аспект визначення та стисла характеристика. Правове забезпечення інтелектуальної власності в Україні. ЗУ “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі”, “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг”, “Про охорону прав на промислові зразки”, “Про авторське право і суміжні

права”. Об’єкти промислової власності, визначення та характеристика: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, фірмове найменування, раціоналізаторська пропозиція, ноу-хау, гудвіл. Об’єкти, що охороняються авторськими та суміжними правами, визначення та характеристика: товари в галузі науки, літератури та мистецтва, комп’ютерні програми, бази даних, технології інтегральних мікросхем, права виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення. Авторське право та суміжні права.

Нематеріальні активи підприємства. Нематеріальні активи: підходи щодо визначення (економічний, оподаткованого обліку, бухгалтерського обліку). Складові елементи нематеріальних активів. Бухгалтерський облік нематеріальних активів: умови зарахування на баланс, первинна оцінка нематеріальних активів. Амортизація нематеріальних активів. Методи амортизації нематеріальних активів, що застосовуються на підприємстві.

Тема 7. Якість продукції – своєрідний ресурс процесу виробництва

Визначення суті поняття “якість продукції”. Якість продукції. Обставини, що зумовлюють необхідність підвищення якості. Параметри якості. Наслідки низької якості.

Показники якості продукції, методи їх кількісного вимірювання та оптимізація рівня якості. Показники якості продукції: *узагальнюючі, комплексні, одиничні.* Методи кількісного вимірювання показників якості продукції. Способи відображення показників якості. Рівень якості та методологія його визначення. Оптимізація рівня якості. Чинники оптимізації. Критерії оптимізації. Графічний спосіб оптимізації

Атестація, сертифікація та стандартизація продукції. Атестація продукції (визначення). Оцінка результатів атестації за допомогою індексів. Правове забезпечення сертифікації. Сертифікація продукції (визначення). Значення сертифікації. Обов’язкова, добровільна сертифікації. Самосертифікація. Умови самосертифікації. Сертифікація третьою стороною. Сертифікат відповідності. Знак відповідності. Система сертифікації. Стандартизація. Стандарти і технічні умови. Різновиди стандартів за статусом. Структура стандартів якості серії ISO 9000.

Організація технічного контролю на підприємстві. Технічний контроль (визначення). Організаційна структура ВТК на підприємстві. Функції ВТК. Форми технічного контролю. Види технічного контролю. Об’єкти технічного контролю. Засоби контролю. Облік та аналіз браку: дефект (визначення); допустиме відхилення; різновиди дефектів(конструктивні, виробничі, явні,

критичні, значні, малозначні, виправні, невивправні); придатна одиниця продукції; брак (визначення); збіг та відмінність між браком та “бракованою продукцією”; різновиди браку (вивправний, невивправний, внутрішній, зовнішній).

Система управління якістю продукції. Система якості продукції (визначення). Управління якістю продукції (визначення). Стадії життєвого циклу продукції. Петля якості. Основні вимоги до продукції та їх необхідні критерії. Основне завдання управління якістю продукції. Фактори впливу на якість продукції (класифікація).

Зарубіжний досвід з управління якістю продукції та оцінка впливу її підвищення на величину прибутку. Зарубіжний досвід з управління якістю продукції. Загальне управління якістю (Total quality management TQM).

Тема 8. Інвестиційні ресурси підприємства

Визначення та характеристика інвестицій. Виробничі інвестиції (Поняття інвестицій, їх різновиди та характеристика). Визначення термінів: інвестиції, інвестор, інвестування, інвестиційна діяльність, суб'єкти інвестиційної діяльності (інвестори та учасники). Учасники інвестиційної діяльності: замовник, інвестор, Ген. проектувальник, Ген. постачальник, Ген. підрядник/субпідрядник, консультант, керівник проекту, команда проекту, ліцензіар, банк (кредитно-фінансові установи). Об'єкти інвестиційної діяльності. Інвестиційний проект. Класифікація інвестицій: за формами власності (державні, приватні); за походженням (вітчизняні, іноземні); за належністю капіталу (власні, запозичені, залучені); за терміном освоєння (короткострокові, середньострокові, довгострокові); за формами інвестування (прямі, портфельні); за об'єктом вкладання (фінансові, реальні, інноваційні, інтелектуальні); за типом фінансування (венчурні, зовнішні); за спрямованістю (на заснування проекту, на розширення, реінвестиції, бруто-інвестиції). Інвестиції та капіталовкладення (співвідношення між ними). Термін капіталовкладення (валові та чисті). Елементно-технологічна та відтворювальна структура капіталовкладень. Джерела інвестиційного капіталу (або фінансування капіталу) (внутрішні, зовнішні). Структура фінансування.

Обчислення необхідного обсягу капіталовкладень. Способи відтворення основного капіталу. Методика розрахунку необхідного обсягу капіталовкладень на просте відтворення. Методика розрахунку необхідного обсягу капіталовкладень на розширене відтворення.

Аналіз та оцінка економічної ефективності капіталовкладень (інвестицій). Загальна (абсолютна) та порівняльна (відносна) ефективність

капіталовкладень (визначення). Диференційовані показники загальної (абсолютної) ефективності: капіталомісткість та капіталовіддача. Узагальнюючі показники загальної (абсолютної) ефективності: коефіцієнт економічної ефективності та термін окупності. Розрахунок річного економічного ефекту на базі приведених витрат. Основні методичні підходи до аналізу і оцінки ефективності капіталовкладень (інвестицій) за ринкових умов: бухгалтерський та економічний (або фінансовий).

Тема 9. Наукова організація праці в процесі виробничої діяльності підприємства

Організація праці, як науковий напрямок: атрибутивне визначення, задачі, функції, принципи. Історія виникнення наукового напрямку організації праці (НОП): основоположники та послідовники науки, напрямки їх пошукової роботи, характеристики результатів їх пошукової роботи, основні наукові праці. Основні складові трудової діяльності – предмети праці, засоби праці, технологія, організація праці, праця та стисла характеристика їх ролі у процесі виробництва. Завдання наукової організації праці.

Теоретичні та практичні основи організації праці на підприємстві. Визначення категорії “праця”. Організація праці на виробництві з технологічної точки зору (суть). Форми та елементи організації праці, їх суть та характеристика. Розподіл праці, як об’єктивна основа її організації: функціональний розподіл, професійний, кваліфікаційний. Кооперація праці на підприємстві: суть та зміст кооперації, форми кооперації, вдосконалення форм кооперації, форма виробничих бригад. Вдосконалення методів праці та організації робочих місць. Напрямки раціоналізації методів праці. Трудовий процес: трудова операція, трудові прийоми, трудові рухи. Робоче місце та його організація на виробництві.

Тема 10. Продуктивність праці – найважливіший чинник ефективного використання трудового потенціалу підприємства

Економічна сутність продуктивності праці: основи теорії та термінології. Визначення продуктивності праці. Продуктивність індивідуальної та суспільної праці. Економічний зміст збільшення продуктивності праці.

Показники та методи вимірювання продуктивності праці. Прямий та обернений показники продуктивності праці. Годинний, денний, місячний (квартальний, річний) виробіток. Класифікація трудомісткості: за обсягами

враховуємих витрат праці та їх ролі у плануванні трудових показників (технологічна, обслуговування виробництва, виробнича, управління виробництвом, повна); за характером та призначення затрат праці в практиці обліку та плануванні (нормативна, планова, фактична); за місцем здійснення трудового процесу (заводська, цехова, дільнична, окремого робочого місця). Основні методи вимірювання продуктивності праці: натуральний, трудовий, вартісний.

Тема 11. Кадри та кадрова політика на промисловому підприємстві

Поняття, класифікація та структура персоналу. Персонал (визначення). Основні групи персоналу підприємства: промислово-виробничий та непромисловий. Категорії персоналу: робітники, інженерно-технічні працівники, службовці, учні, молодший обслуговуючий (МОП), охорона. Розподіл персоналу за: професіями, спеціальностями та кваліфікацією. Визначення категорій (професія, спеціальність, кваліфікація). Рівень кваліфікації. Розподіл працівників за рівнем кваліфікації по категоріях персоналу: керівників, спеціалістів та службовців; робітників. Списковий та явочний склад працівників підприємства. Середньоспискова чисельність робітників. Показники оцінки персоналу: плинність, стабільність, рівень дисципліни, відповідність кваліфікації робітників ступеню складності виконуваних ними робіт, співвідношення чисельності окремих категорій працівників.

Визначення чисельності працюючих. Методика визначення загальної чисельності працівників підприємства. Методика визначення виробничих робітників-відрядників та робітників-погодинників. Вихідні дані для розрахунку чисельності робітників. Трудомісткість виробничої програми. Баланс (бюджет) робочого часу на одного робітника (план/звіт). Норми: часу, виробітку, обслуговування. Коефіцієнт виконання норм. Складання балансу (бюджету) робочого часу на одного робітника в тому числі: визначення планового розміру тривалості відпустки (методика розрахунку); визначення невиходів у зв'язку з відпустками по вагітності та пологами; визначення невиходів у зв'язку з хворобами; визначення середньої тривалості робочого дня з врахуванням скорочень робочого дня, що передбачені законодавством. Визначення чисельності інженерно-технічних працівників та службовців.

Кадрова політика на підприємстві. Правова регламентація трудових відносин. Мета кадрової політики. Завдання (функції) кадрової політики. Набір персоналу (внутрішній та зовнішній). Правова регламентація трудових відносин (основні законодавчі акти, зокрема кодекс законів про працю,

Конституція України (основний закон), ЗУ “Про охорону праці”, Цивільний кодекс, ЗУ “Про зайнятість населення” тощо). Основні документи у сфері трудових відносин: Трудовий договір; контракт, колективний договір, договір підряду. Система управління персоналом на підприємстві.

Оцінка персоналу – важливий елемент системи управління трудовим колективом. Оцінка персоналу (визначення). Зовнішня оцінка, самооцінка. Функції оцінки персоналу: орієнтуюча та стимулююча. Принципи, що лежать в основі оцінки персоналу: об’єктивність, усебічність, обов’язковість, системність, сталість. Процедура оцінки: місце оцінки, суб’єкт оцінки, порядок і періодичність оцінки, використання технічних засобів. Зміст оцінки: оцінка особистих якостей (об’єкт, критерії); оцінка праці (вимірювання та оцінка витрат праці в часі); оцінка складності праці та зміст роботи; оцінка результатів праці (безпосередні результати, побічні результати). Метод оцінки: виявлення елементів/показників (програма збору даних, методи збирання даних, методи обробки та оформлення інформації); вимірювання елементів показників: натуральні і вартісні показники; умовні вимірники (бали, коефіцієнти); інші вимірники (характеристики, порівняння з ідеальним чи нормативним об’єктом). Комплексна оцінка персоналу (за бальною системою): ідея оцінки; характеристика працівника (параметри оцінки): професійно-кваліфікаційний рівень, ділові якості, складність роботи (виконуваних функцій); конкретно досягнутий результат. Комплексна оцінка конкретного працівника (формула, методика). Розрахунковий коефіцієнт професійно-кваліфікаційного рівня (формула). Специфічні складові оцінки робітників. Особливості комплексної оцінки керівників і спеціалістів. Зарубіжний досвід формування та ефективного використання трудового потенціалу фірми.

Тема 12. Оплата праці на підприємстві.

Суть та принципи заробітної плати. Загальний закон відшкодування витрат робочої сили; заробітна плата (визначення): номінальна та реальна (співвідношення між ними). Достаток та шляхи його забезпечення. Складові доходів населення. Фонд соціальної інфраструктури та його склад. Основні принципи організації оплати праці.

Тарифна система оплати праці. Елементи тарифної системи: тарифні ставки першого розряду (годинні, денні, місячні), диференціація ставок першого розряду. Тарифні сітки та її параметри. Кваліфікаційний розряд, тарифно-кваліфікаційний довідник та зміст його розділів.

Форми та системи заробітної плати. Система преміювання на промислових підприємствах. Погодинна та відрядна форми оплати праці

(економічний зміст та формалізований опис). Умови застосування погодинної і відрядної форми оплати праці. Системи відрядної оплати праці: пряма індивідуальна, колективна, акордна, непрямая відрядна, відрядно-прогресивна. Розрахункові елементи колективної (бригадної) відрядної системи оплати праці та способи їх визначення: загальні колективні розцінки, коефіцієнт приробітку, індивідуальна розцінка. Преміальна система заробітної плати, її складові: премія (визначення та економічний зміст); обов'язкові складові преміальної системи; показники (умови) преміювання та обґрунтування їх вибору. Умови преміювання, розміри та шкала преміювання, джерела коштів виплати премії. Показники преміювання: кількісні, якісні. Особливості організації оплати праці інженерно-технічних працівників та службовців: особливості характеру праці в управлінні; побудова системи посадових окладів інженерно-технічних працівників і службовців, показники та умови їх преміювання. Погодинна і відрядна форми оплати праці з точок зору інтересів працівника та підприємства: економічний зміст та графічне відображення.

Тема 13. Виробнича потужність, як узагальнення ресурсного потенціалу підприємства

Визначення економічної сутності категорії “Виробнича потужність” та факторів, що впливають на формування її величини та ефективність її використання. Визначення категорії “Виробнича потужність” (її робочий варіант). Продукція (товари та послуги) і виробнича одиниця, як вихідні компоненти визначення виробничої потужності. Типізація виробничої потужності за вхідними/вихідними параметрами. Часовий аспект визначення виробничої потужності. Виробнича потужність на початок / кінець року та середньорічна потужність (методика визначення). Види потужностей: фактична, ефективна, проектна, резервна. Ефективність використання виробничої потужності: коефіцієнт змінності устаткування та обладнання; коефіцієнт ефективності; коефіцієнт навантаження; коефіцієнт використання. Вимір виробничої потужності (вибір одиниці виміру). Оптимізація виробничої потужності (мінімальні витрати та оптимальний випуск). Фактори впливу на формування (величину) виробничої потужності та ефективність її використання.

Вибір виробничого процесу, як визначальний чинник формування та планування виробничої потужності підприємства. Вибір процесу: виробляти або купувати та фактори оптимізації щодо цих альтернативних рішень. Види виробничих процесів: неперервні /перервні та їх характерні риси. Типи виробництв: власне неперервне, масове (конвеєрне), серійне, одиничне

(індивідуальне), проектне. Відповідність процесу та виробу (ключова концепція у виборі процесу).

Методичне забезпечення розрахунку виробничої потужності підприємства та оцінки альтернативних рішень щодо них. Розрахунок виробничої потужності. Провідні групи обладнання, дільниці, цехи. “вузькі місця” (визначення). Вихідна інформація для розрахунку виробничої потужності. Розрахунок виробничої потужності ливарних, термічних, плавильних цехів.

Тема 14. Капітальні вкладення та капітальне будівництво на промислових підприємствах

Поняття про капіталовкладення та їх структуру. Інвестиції та капіталовкладення (співвідношення між ними). Термін капіталовкладення (валові та чисті). Джерела фінансування капіталовкладень.

Проектування капітального будівництва. Проект (визначення). Техніко-економічне обґрунтування проектів, мета, зміст та завдання. Робоча документація та її структура (зміст по елементах). Кошторисна вартість та її складові.

Тема 15. Система планування діяльності промислового підприємства

Сутність, принципи та завдання планування. Планування, як функція управління. Зміст та мета функції планування. Визначення напрямків процесу планування на підприємстві. Обумовленість безперервності процесу планування. Завдання, що розв’язуються в процесі планування. Специфічні принципи планування та їх характеристика (обґрунтованість цілей плану; оптимальність використання ресурсів; комплексність (системність); збалансованість; безперервність).

Система планів підприємства. Перспективне та поточне планування. Техніко-економічне та оперативно-календарне планування (ОКП). Напрямки ОКП: календарне планування та диспетчеризація. Міжцехове та внутрішньо цехове ОКП. Основні елементи оперативного планування. Три системи оперативного планування (по детальна, комплектна, на замовлення). Різновиди по детальної системи (складська, за нормами технологічних запасів, за строками подачі, за тактом потоку). Різновиди комплектної системи (комплектно-вузлова, комплектно-групова, машино-комплектна). Взаємопов’язаність середньо- та короткострокових планів.

Класифікація методів планування. Методи планування та їх класифікація: за логікою побудови плану (від ресурсів (можливостей) / від потреб (цілей)); за розрахунком планових показників (екстраполяції / від досягнутого/, пофакторний, нормативний); за пов'язаністю ресурсі та потреб (балансовий, матричний); за вибором варіантів плану (інтуїтивний /одно варіантний/, розрахунок ряду варіантів та їх порівняння, економіко-математична оптимізація); за методом виконання розрахункових операцій (вручну /з використанням найпростіших обчислювальних засобів/, механічний /з використанням настільних електронних обчислювачів/, автоматизований /з використанням ЕОМ/; за презентацією запланованих робіт і показників (табличний, лінійно-графічний, логіко-структурний /сітьовий/).

Тема 16 Стратегічне планування на підприємстві

Стратегія, як економічна категорія: історико-еволюційний аспект визначення та її різновиди. Поняття стратегії: історико-еволюційний аспект визначення. Базова стратегія розвитку підприємства та їх різновиди: зростання, стабілізації, виживання. Напрямки дій (стратегічні альтернативи) в межах обраної базової стратегії. Корпоративна стратегія та її різновиди: портфельна (визначення портфеля), базова ділова, функціональна.

Аналіз стратегій. Різновиди структур для аналізу організації справи в цілому: портфель цінних паперів, логіка галузі, підприємство. Розгляд підприємства з точки зору: ідеологічної основи, внутрішньої ефективності, зовнішньої ефективності, стратегічного управління. Визначення логіки галузі. ВОСС – аналіз: можливості та небезпека; сила та слабкість; розгорнута схема процесу стратегічного планування, додаткові засоби реалізації стратегії: політика, тактика, процедура, правило. Модель визначення впливу ринкової стратегії на прибуток “PIMS”.

Тема 17. Планування виробництва і реалізації продукції (робіт та послуг) на підприємстві.

Планування виробничої програми в натуральному виразі. Складові елементи процесу розробки виробничої програми в натуральному виразі. Номенклатура та асортимент (визначення). Формалізований опис визначення планового обсягу виробництва кожного виду продукції відповідно до встановлених обсягів поставки (поставка – обсяг). Формалізований опис визначення обсягу поставок на основі максимального обсягу виробництва за умов підвищеного попиту та обмежених можливостей її випуску

(максимальний обсяг виробництва – обсяг поставок). Обґрунтування запланованих обсягів виробничої програми випуску продукції виробничою потужністю. Вимоги щодо розподілу планового обсягу випуску в розрізі кожного виробу по календарним періодам року (квартал, місяць). Формування виробничої програми обсягів випуску продукції у натуральному виразі по вертикалі (підприємство – цех).

Планування обсягів продукції у вартісному виразі. Мета визначення обсягу продукції у вартісному виразі та основні вихідні дані. Показники визначення обсягу продукції у вартісному виразі: товарна, валова, реалізована, нормативно-чиста, умовно-чиста та чиста продукція. Формалізований опис визначення продукції: товарної, валової, реалізованої, нормативно-чистої (чистої, умовно-чистої). Функції різних показників обсягу виробництва в системі економічних розрахунків.

Тема 18. Організація виробничого процесу в часі та просторі

Виробничий процес та його протікання у часі. Виробничий процес (визначення). Процес праці (визначення). Природні процеси (тлумачення). Поділ виробничого процесу відповідно за призначенням та характером продукції, що випускається (основні, допоміжні, природні). Простий / складний процеси у виробничому процесі. Операція. Технологічний процес, як частина виробничого процесу. Технологічна операція (операція). Наладка. Загальні принципи раціональної організації виробничого процесу: спеціалізація, уніфікація, паралельність, неперервність, пропорційність, прямоточність, ритмічність, гнучкість. Тривалість виробничого циклу, як показник, що характеризує рівень організації виробництва. Складові виробничого циклу (технологічний період та його структура, час перерв та його структура). Формалізоване визначення тривалості виробничого циклу. Методи сполучення операцій (послідовний, паралельний, паралельно-послідовний) та їх методичне відображення.

Типи виробництва та їх техніко-економічна характеристика. Тип виробництва (визначення). Масовий, серійний та одиничний типи виробництва. Характеристика типу виробництва через коефіцієнт спеціалізації робочого місця (коефіцієнт закріплення операцій) або через обернений до нього коефіцієнт рівня серійності.

Методи організації виробництва. Поточковий, партійний та одиничний методи організації виробництва. Загальне поняття про потокове виробництво: потокова лінія (визначення); такт потокової лінії та його формалізоване визначення; ритм потокової лінії та його формалізоване визначення;

розрахунок кількості робочих місць на основі такту; формула визначення швидкості руху конвеєра; формула визначення загальної довжини лінії. Різновиди потокового виробництва: форми потокового виробництва та їх характеристика (безперервно-потокова та прямоточна); види поточкових ліній (однопредметні та багатопредметні) та їх характеристика; вільний та регламентований способи підтримки такту.

Тема 19. Організація технічного обслуговування на виробництві

Загальна характеристика організації технічного обслуговування виробництва. Основні функції технічного обслуговування. Структура допоміжних виробництв та всієї системи технічного обслуговування підприємства. Характерні особливості структурних підрозділів системи технічного обслуговування підприємства. Головні напрямки розвитку технічного обслуговування виробництва.

Організація ремонтного господарства. Основне завдання ремонтного господарства. Організація управління ремонтним господарством: склад ремонтної служби; форми організації ремонтних робіт. Система планово-попереджувального ремонту (ППР): структура ППР (міжремонтне обслуговування та ремонтні роботи /малі, середні, капітальні /) ; нормативи ППР (тривалість ремонтного циклу, тривалість міжремонтних та міжоглядових періодів, структура ремонтного циклу, категорії складності ремонту, нормативи трудомісткості, нормативи матеріаломісткості ремонтних робіт). Планування ремонтних робіт.

Організація інструментального господарства. Інструментальне господарство та його структура. Завдання інструментального господарства. Характеристика інструменту: класифікація інструменту (за призначенням, за характером); розрахунок потреби в інструменті; норма зношення інструменту та її визначення; оборотний фонд інструменту; мінімальний запас (розмір мінімального запасу); максимальний запас; точка замовлення; запас точки замовлення.

Організація енергетичного господарства. Завдання енергетичного господарства. Основні види енергії та енергоносії. Структура енергогосподарства великих підприємств. Управління енергетичним господарством. Складання енергетичних та паливних балансів. Розподіл енергії за характером використання (технологічна, рушійна, опалювальна, освітлювальна). Вторинні енергетичні ресурси. Напрямки використання вторинних енергетичних ресурсів (технологічне, теплоенергетичне, електроенергетичне).

Організація транспортного господарства. Класифікація транспортних засобів, що використовуються на промислових підприємствах: за призначенням та місцем перевезень (зовнішні, міжцехові, внутрішньцехові); за принципом дії (перервної дії, неперервної дії); за видом (залізничні, водні, безрейкові, механічні). Маршрутні перевезення (маятникові та кільцеві). Вантажооборот (внутрішній та зовнішній). Шахова відомість розрахунку вантажообороту. Розрахунок потреби у транспортних засобах. Система показників, що характеризує рівень роботи транспортного господарства. Показники ефективності транспортних засобів.

Організація складського господарства. Структура складського господарства (різновиди складів). Складські операції та їх характеристика. Методи складських операцій (план-карта, лімітна карта). Система обліку в складському господарстві (інвентаризація). Організація роботи та управління складським господарством.

Тема 20. Поточні витрати підприємства та собівартість продукції

Загальна характеристика собівартості продукції. Собівартість продукції (визначення економічної суті). Склад витрат, що включається у собівартість продукції (робіт, послуг). Відмінності у підходах (економічному, бухгалтерському, податковому) до визначення поняття витрат. Класифікація витрат *за економічним підходом*: за ступенем однорідності (елементні, комплексні); за способом обчислення на одиницю продукції (прямі, непрямі); відносно обсягів виробництва (постійні, змінні); відносно виробничого процесу (основні, накладні); за доцільністю (продуктивні, непродуктивні); за календарним періодом (поточні, одноразові); за різновидом витрат (економічними елементами, статтями калькуляції), граничні витрати, витрати втрачених можливостей (альтернативні).

Кошторис виробництва і собівартість продукції. Економічна суть кошторису виробництва. Склад елементів витрат кошторису.

Калькуляція. Калькуляція (визначення). Об'єкт калькулювання. Калькуляційна одиниця. Склад калькуляційних статей та методика їх обчислення. Методи калькулювання: метод величини покриття, загальна калькуляція. Переваги методу величини покриття над методом загальної калькуляції. Метод зворотної калькуляції. Прогнозування собівартості нових виробів: питомих витрат, баловий, кореляційний, агрегатний.

Тема 21. Фінансово-економічні результати та ефективність діяльності

Зміст і форми фінансової діяльності підприємства (організації). Характеристика фінансової діяльності: зміст та завдання фінансової діяльності; фінансування за джерелами коштів (внутрішнє/зовнішнє, за рахунок власних коштів/ за рахунок залучених коштів); кредитне фінансування: кредит (визначення), грошова і не грошова (товарний кредит, оренда та її різновид – лізинг) форми кредиту. Планування фінансової діяльності: фінансовий план, як інструмент управління фінансами підприємства; перспективний та поточний фінансові плани підприємства; форма фінансового плану підприємства (організації); доходна частина балансу доходів та витрат, витратна частина балансу доходів та витрат; оперативний баланс (бюджет) грошових надходжень і видатків, як форма фінансового планування.

Формування й використання прибутку. Сутність і показники прибутку: прибуток (визначення); різновиди прибутку залежно від формування та розподілу (загальний/після оподаткування); валовий маржинальний та операційний прибуток. Джерела прибутку та його обчислення: джерела формування прибутку підприємства (продаж /реалізація/ продукції /послуг/, продаж іншого майна, позареалізаційні операції); прямий та аналітичний методи обчислення прибутку від реалізації; формула обчислення прибутку, як бази оподаткування; валовий дохід/валові витрати. Напрямки використання прибутку підприємства.

Тема 22. Ціни та ціноутворення на підприємстві

Поняття про ціни та ціноутворення. Функції цін. Ціна, як грошове відображення вартості товару. Видатки виробництва з позиції суспільства та підприємства.

Види цін та фактори, що впливають на їх рівень. Класифікація цін за певними ознаками: за ступенем обліку в них затрат і прибутку; залежно від ступеня самостійності підприємства; види цін в контрактах купівлі-продажу; залежно від регіону реалізації.

Методика розрахунку оптових та роздрібних цін на товар. Місце податків, зборів і платежів у структурі гуртових та роздрібних цін.

Тема 23. Економічна безпека підприємств (фірм)

Змістово-типологічна характеристика економічної безпеки підприємства (організації). Поняття й цілі: економічна безпека фірми

(визначення); джерела негативних впливів на економічну безпеку; головна мета економічної безпеки підприємства, функціональні цілі економічної безпеки.

Аналітична оцінка рівня економічної безпеки підприємства (організації). Загальна методологія оцінки рівня економічної безпеки: сукупний критерій економічної безпеки та його формалізований виклад.

Основні напрямки організації економічної безпеки за окремими функціональними складовими. Фінансова складова (типова схема охорони фінансової складової економічної безпеки).

Служба безпеки фірми (підприємства, організації). Принципи організації та ключові завдання (типова тривимірна модель комплексної системи безпеки фірми). Функції, об'єкти та управління безпекою.

Тема 24. Банкрутство, санація і реструктуризація в умовах фінансової кризи підприємств.

Соціально-економічна обумовленість фінансової кризи та банкрутства підприємств. Соціально-економічні наслідки банкрутства і ліквідації підприємств. Фінансова криза (визначення). Параметри, що характеризують фінансову кризу. Чинники, що обумовлюють фінансову кризу. Типові наслідки впливу параметрів і факторів фінансової кризи на фінансово-господарський стан підприємства. Різновиди кризи на підприємстві та фактори, що їх зумовлюють. Фази кризи. Банкрутство – визначення згідно Закону України “Про банкрутство” та згідно Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”. Суб'єкт банкрутства. Функції законодавства про банкрутство. Типізація судової процедури провадження справи про банкрутство. Схема проходження справи про банкрутство. Підстави та порядок подання заяви про порушення справи про банкрутство. Умови порушення справи про банкрутство арбітражним судом. Законодавче визначення фінансової неспроможності.

Економічна сутність санації підприємств. Економічний зміст терміну санація, санація згідно Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”. Досудова санація (визначення). Джерела фінансування санації. Мета фінансової санації. Класична модель санації та її етапи. Формування стратегічних і тактичних цілей. Кінцева мета санації, програма та проект санації. Класифікація форм фінансування суб'єктів господарювання. Види санації за формальними ознаками. Автономна санація. Чиста санація або санація балансу. Внутрішні та зовнішні джерела санації підприємства.

Реструктуризація підприємств. Реструктуризація підприємства (визначення). Форми реструктуризації. Реструктуризація та її різновиди. Мотиви реорганізації шляхом поглинання одного підприємства іншим. Різновиди злиття. Загальна схема реорганізації підприємства злиттям. Приєднання (визначення). Етапи реорганізації підприємств приєднанням.

Список рекомендованої літератури

1. Аветісян В.К., Бантковський В.А., Луценко А.П., Польотов В.А., Рижков В. Г. Економіка ремонтного підприємства: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Віктор Казарович Аветісян (ред.). – Х.: ХНТУСГ, 2005. – 390 с.
2. Ареф'єва О.В., Сахаєв В.Г., Ареф'єв О.В., Махсма М.Б., Попрозман О.І. Економіка підприємства: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Європейський ун-т. – К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2005. – 238 с.
3. Афанасьєв М.В., Плоха О.Б. Економіка підприємства: Навч.-метод. посіб. / Харківський національний економічний ун-т. – Х.: ВД "Інжек", 2007. – 320 с.
4. Бойчик І.М. Економіка підприємства: навч. посіб. – Вид. 2-е, доп., перероб. – К.: Атіка, 2007. – 528 с.
5. Бойчик І.М. Економіка підприємства: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Атіка, 2004. – 480 с.
6. Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навч. посібник. – 2. вид., доп. – К.: А.С.К., 2005. – 400 с.
7. Бондар Н.М., Воротін В.Є., Гаєвський О.А. Економіка підприємства: Навч. посібник / Міжрегіональна академія управління персоналом / А.В. Калина (ред.). – К.: МАУП, 2006. Гаєвська Л.М., Фурманюк О.Л., Паєнтко Т.В. Економіка підприємства: Навч. посіб. для студ. ВНЗ. – 2-ге вид., доп. та перероб. – Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2006. – 117 с.
9. Дацій О.І. Економіка підприємства: Навч. посіб. – Запоріжжя: ГУ "ЗІДМУ", 2004. – 224 с.
10. Економіка підприємства: Зб. практичних завдань / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича / Сергій Володимирович Ксьондз (уклад.). – Чернівці: Рута, 2005. – 72 с.
11. Економіка підприємства: Метод. матеріали до складання поточного іспиту / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича / С.В. Ксьондз (уклад.). – Чернівці: Рута, 2006. – 72 с.

12. Економіка підприємства: Навч. посібник / Ред. А.В. Калина. – К.: МАУП, 2006. – 351 с.
13. Економіка підприємства: Опорний конспект лекцій для модульно-рейтингової системи навчання "Крок за кроком" / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича / С.В. Ксьондз (уклад.). – Чернівці: Рута, 2005. – 37 с.
14. Економіка підприємства: Опорний конспект лекцій для модульно-рейтингової системи навчання "Крок за кроком" / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича / С.В. Ксьондз (уклад.). – Чернівці: Рута, 2005. – 72 с.
15. Економіка підприємства: Підручник / Ред. А.В. Шегда. – К.: Знання, 2006. – 614 с.
16. Економіка підприємства: Підручник для студ. вищих навч. закл., які навч. за освітньо-проф. програмою бакалавра з напрямку "Економіка і підприємництво" / Л.Г. Мельник (ред.). – Суми: ВТД "Університетська книга", 2004. – 656 с.
17. Жнякін Б.О., Краснова В.В. Економіка підприємства: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – Донецьк: Альфа-прес, 2005. – 160 с.
18. Жук А. В. Економіка підприємства: Конспект лекцій / Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин: НДУ, 2006. – 124с.
19. Кондратюк О.І., Пилипенко О.О. Економіка підприємства: навч.-метод. посібник / Європейський ун-т. – К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2006. – 287 с.
20. Ломоносов А.В. Економіка підприємства: Навч. посіб. для студ. екон. спец. вищих навч. закл. – Миколаїв: НУК, 2004. – 327 с.
21. Манів З.О., Луцький І.М. Економіка підприємства: Навч. посібник. – 2. вид., стер. – К.: Знання, 2006. – 580 с.
22. Манів З.О., Луцький І.М. Економіка підприємства: Навч. посібник. – К.: Знання, 2004. – 580 с.
23. Махній Т. М. Економіка підприємства. Економіка, організація та планування виробництва. Економічний аналіз: Практичні завдання. – Чернівці: Технодрук, 2005. – 60 с.

24. Осипов В.І. Економіка підприємства: Підручник для студ. вищих учбових закладів. – О.: Маяк, 2005. – 724 с.
25. Плоха О.Б. Економіка підприємства: Конспект лекцій у схемах / Харківський національний економічний ун-т. – Х.: ХНЕУ, 2006. – 164 с.
26. Покропивний С.Ф., Швиданенко Г.О., Федонін О.С., Колот В. М., Павленко І. А. Економіка підприємства. Збірник практичних задач і ситуацій: Навч. посіб. / Київський національний економічний ун-т / А.П. Наливайко (голова редкол.). – 2. вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2005. – 323 с.
27. Солодовник Л.М., Пономаренко П.І. Економіка виробничого підприємства: Навч. посіб. / Національний гірничий ун- т. – Д.: НГУ, 2004. – 270 с.
28. Чаюн І.О., Богославець Г.М., Довгаль Н.С., Стасюк Л.Л., Бондар І.Ю. Економіка підприємства: Підручник / Київський національний торговельно-економічний ун-т / Н.М. Ушакова (заг.ред.). – К.: КНТЕУ, 2005. – 569 с.
29. Шваб Л.І. Економіка підприємства (для самостійної роботи): Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. – Житомир: ЖДТУ, 2004. – 424 с.
30. Шваб Л.І. Економіка підприємства: Навч. посібник для студ. вищих навч. закладів. – К.: Каравела, 2004. – 568 с.
31. Шегда А.В., Литвиненко Т.М., Нахаба М.П., Баюра Д. О., Голованенко М. В. Економіка підприємства: Навч. посібник / Анатолій Васильович Шегда (ред.). – К.: Знання, 2005. – 432 с.
32. Шегда А.В., Нахаба М.П., Баюра Д.О., Голованенко М.В., Горянський В.Ф. Економіка підприємства: Підручник / Анатолій Васильович Шегда (ред.). – К.: Знання, 2006. – 615 с.
33. Шелегеда Б.Г., Касьянова Н.В., Берсуцький А.Я., Савченко І. В., Савченко М. В. Економіка підприємства: Навч. посібник / Донецький ун-т економіки та права. – Донецьк : ДонУЕП, 2006. – 394 с.